

PRACE PAŃSTWOWEGO MUZEUM ZOOLOGICZNEGO
ANNALES MUSEI ZOOLOGICI POLONICI

WIADOMOŚCI Z MUZEUM.

(AFFAIRES COURANTES DU MUSÉE).

SPRAWOZDANIE DYREKTORA ZA ROK 1928.

(RAPPORT du DIRECTEUR).

1. Stanowisko prawne i nazwa Muzeum.

Dnia 6 marca 1928 r. zostało ogłoszone Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 lutego 1928 roku o Państwowem Muzeum Zoologicznem (Dz. U. R. P. Nr. 24. 1928 r.), a dnia 27 marca ogłoszony został Statut tegoż Muzeum (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 marca 1928 roku: Monitor Polski Nr. 72, 1928 r.).

Rozporządzenia powyższe ustaliły stanowisko prawne i charakter naukowy instytucji, utworzonej na mocy Rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dn. 24.IX 1919 r. (Monitor Polski Nr. 224, dn. 16.X 1919 r.) i istniejącej od r. 1919 do 1921 pod nazwą Narodowego Muzeum Przyrodniczego, od 1921 do 1928 r. pod nazwą Polskiego Państwowego Muzeum Przyrodniczego (a obejmującego jedynie dział Zoologiczny). Począwszy od 6 marca 1928 r. nazwa i adres Muzeum brzmi jak następuje:

PAŃSTWOWE MUZEUM ZOOLOGICZNE

Krakowskie Przedmieście 26/28.

WARSZAWA.

Ukazanie się obydwu wspomnianych powyżej rozporządzeń urzędowych, stanowiących w dziejach rozwoju Muzeum fakt zasadniczej wagi i wielkiej doniosłości, zamyka pierwszy 8½ letni okres istnienia i stanowi zarazem punkt wyjścia dla dalszych etapów rozwoju tej instytucji.

2. **Personel Muzeum** poniósł w krótkim odstępie czasu niezwykle ciężkie straty w osobie swego pierwszego wicedyrektora ś. p. Jana Sztolcmana († 29.IV 1928 r.) oraz pierwszego dyrektora ś. p. d-ra Antoniego J. Wagnera († 12.VI 1928 r.).

Zasługi, jakie obydwaj Zmarli położyli dla Muzeum, oraz zasługi ich naukowe są omówione dalej na str. 15 i 23. Niezależnie od tego, życiu i działalności naukowej wicedyr. Sztolcmana i dyr. Wagnera poświęcono szereg artykułów w krajowych i zagranicznych dziennikach oraz czasopiśmie fachowych.

Skład personelu Muzeum w r. 1928 był następujący:

Dyrektor: dr. Antoni Wagner, † 12.VI 1928; od 13.VI — vacat.

Wicedyrektor: Jan Sztolcman, † 29.IV 1928.

Kustosz wydziału zwierząt bezkręgowych oprócz owadów i redaktor „Prac Państw. Muz. Zoologicznego“, od dn. 13.VI pełniący czynności kierownika Muzeum: doc. dr. Władysław Poliński.

Kustosz wydziału owadów: dr. Tadeusz Jaczewski.

Kustosz wydziału zwierząt kręgowych: dr. Tadeusz Wolski, od 1.VII 1928 r.

P. o. kustosa poddziału motyli i chrząszczy: dr. Jerzy Kremky.

Sekretarka: Stanisława Kulewska.

Preparator: Edward Sapiński.

Starszy woźny: Jan Poborezyk.

Woźny: Antoni Fiudkowski.

Pracownicy naukowci niestali: Stanisław Feliksiak (stud. Uniw. Warsz.), Janusz Nast (stud. Uniw. Warsz.), Mieczysław Węgrzecki (stud. Szkoły Głównej Gosp. Wiejskiego).

3. Korespondenci Muzeum. W roku sprawozdawczym p. Minister W. R. i O. P. nadał na wniosek Dyrektora Państw. Muzeum Zoologicznego, zgodnie z § 22 Statutu, honorowy tytuł korespondenta P. M. Z. p. prof. dr. Benedyktowi Dybowskiemu (Lwów) z dn. 11 maja 1928 r. i p. d-rowsi Józefowi Czakiemu (Araucarja, Brazylja) z dn. 8 października 1928 r.

4. Lokale Muzeum. Jedną z najpilniejszych potrzeb jest sprawa budowy własnego gmachu. W ramach obecnego, ciasnego, od dawna już całkowicie przepełnionego zbiorami i pod każdym względem nieodpowiedniego gmachu, Muzeum nie może rozwijać się tak, jak tego wymagać należy od największego przyrodniczego muzeum Polski.

Śmierć wicedyr. Sztolcmana a wkrótce potem dyr. Wagnera, skłoniły kustosa dr. Polińskiego, pełniącego od 13.VI 1928 r. czynności kierownika, do przeprowadzenia szeregu gruntownych zmian w różnych lokalach Muzeum. Na I piętrze w 4 pracowniach i 2 ubikacjach przyległych dokonano całkowitego remontu. W wspomnianych czterech oraz w piątym lokalu I piętra zostały rozmieszczone:

a) pracownia a zarazem gabinet dyrektora, zawierający bibliotekę malakozoologiczną i część zbiorów;

b) pracownia kierownika wydziału zwierząt bezkręgowych, zarazem — większość naukowych zbiorów malakozoologicznych;

c) mała pracownia i sortownia materiałów naukowych kilku poddziałów tegoż wydziału, nadto część pomocy naukowych;

d) pracownia zawierająca zbiory naukowe tegoż wydziału oraz główny skład wydawnictw Muzeum;

e) pracownia kierownika i część zbiorów naukowych wydziału zwierząt kręgowych.

Zremontowano całkowicie jeden z dwu lokali pracowni naukowych na III piętrze i przekształcono go na pracownię entomologiczną poddziału motyli i chrząszczy; w lokalu tym umieszczono zbiory naukowe wspomnianych poddziałów. Drugi lokal objął pracownię kierownika wydziału entomologicznego, część zbiorów oraz całą bibliotekę entomologiczną.

W lokalach wystawowych na I piętrze dokonano, oprócz mniejszych przeróbek, remontu sali, wypełnionej przedtem zbiorami naukowymi i przeznaczonej do przechowywania alkoholu. W sali tej umieszczono część poddziału wystawowego ryb i otwarto ją dla publiczności; drugą część poddziału tego umieszczono w przyległej części klatki schodowej. Ciemne pomieszczenie parterowe pod schodami, od kilkudziesięciu lat nie używane, oczyszczono gruntownie i przeznaczono na skład skrzyń do przesyłek.

5. Działy inwentarza: kancelaryjny, meblowy i pomocy naukowych. W wyniku nowych nabytków doprowadzono w d. 31.XII 1928 r. inwentaryzację urzędową do liczb następujących:

Inwentarz dział IVa (meblowy): obiektów 557 (o 44 więcej niż w roku 1927).

Inwentarz dział IVb (kancelaryjny): obiektów 38 (o 3 więcej niż w roku 1927).

Inwentarz dział III (pomocy nauk.): obiektów 356 (o 11 więcej niż w r. 1927).

Najważniejszymi z nabytków powyższych są dwie podwójne szafy biblioteczne, 1 szafa do akt, szafa entomologiczna oraz biurko do gabinetu dyrektora; biurko to wraz z wielu drobniejszymi sprzętami zakupiono z rzeczy pozostałych po dyr. Wagnerze

Z darów wymienić należy 25 pudełek (gablotek) do owadów, ofiarowanych przez d-ra J. Kremkyego.

6. Zbiory w zakresie działalności naukowej personelu Muzeum. Zgodnie z świeżo uzyskanym statutem, dawne „Działy“ administracyjno-konserwatorskie w zakresie zbiorów przemianowane zostały na wydziały: zwierząt bezkręgowych, owadów i zwierząt kręgowych.

Wydział zwierząt bezkręgowych. Dr. Poliński opracował naukowo macedońskie ślimaki słodkowodne (por. punkt 10), część ślimaków dyluwjalnych podolskich (j. w.) oraz różne części malakozoologicznych zbiorów muzealnych. Przygotowywał w dalszym ciągu okazy do wystawowego działu mięczaków krajowych, porządkował materiały nieopracowane i pozostawione przez dyr. Wagnera; uporządkował poddział mięczaków dyluwjalnych: rozpoczął porządkowanie mięczaków bajkalskich.

Poddział skorupiaków, zgrubsza uporządkowany i zawierający, m. in. cały, w przeważnej części przez d-ra Polińskiego zgromadzony i czę-

ściowo oznaczony zbiór równonogów (*Isopoda*), został pod względem konserwatorskim wydzielony z wydziału bezkręgowców i oddany pod opiekę kustoszowi wydziału kręgowców d-rowi Wolskiemu.

Liczne pomocnicze czynności konserwatorskie w tym, a częściowo i w innych wydziałach, przypadły w udziale nowoprzyjętemu niestalemu pracownikowi p. St. Feliksiakowi. Jedną z najpilniejszych czynności, dokonanych przez p. Feliksiaka, było przełożenie z górą 3000 obiektów malakozologicznych do nowych probówek, dawniejsze bowiem (wyrobu jednej z firm warszawskich) wydzielają, jak się okazało, szkodliwe dla okazów substancje; niemal cała reszta suchego zbioru malakozologicznego musi być również w ten sam sposób zabezpieczona.

Wydział owadów. Dr. Jaczewski opracowywał naukowo pewne grupy pluskwiaków wodnych egzotycznych i krajowych, zakończył porządkowanie, oznaczanie i ustawianie krajowego zbioru pluskwiaków różnoskrzydłych (*Heteroptera*); zbiór ten obecnie obejmuje 361 gatunków, reprezentujących 28 rodzin i stanowiących około 67% wszystkich stwierdzonych w Polsce gatunków. Rozpoczął przy współudziale p. M. Węgrzeckiego porządkowanie krajowego zbioru piewików (*Homoptera*). Nadto uporządkował z ogólnego zbioru pluskwiaków rodziny *Corixidae*, *Mesoveliidae* *Hydrometridae*. Zakończył odwilżanie i montowanie pluskwiaków różnoskrzydłych ze zbiorów Pol. Wyprawy Zoologicznej do Brazylii.

Dr. J. Kremky opracowywał naukowo motyle krajowe (zwl. rodziny *Apamea*) i pld. amerykańskie (zwłaszcza *Arctiidae*). Uporządkował 47 gablot ogólnego zbioru motyli, obejmujących rodziny *Pieridae*, *Satyridae*, *Brassolidae*, i *Morphidae*. Ponadto preparował napływające materiały motyli i dezynfekował zbiory owadów.

P. M. Węgrzecki opracowywał morfologię dwu krajowych pluskwiaków z rodzaju *Miris*. Preparował okazy (\pm 2500) chrząszczy krajowych i brazylijskich; porządkował i ustawiał dalsze części systematycznego zbioru chrząszczy, doprowadzając je do liczby 36 pudeł zbioru ogólno-swiatowego i 6 pudeł zbioru krajowego.

Wydział zwierząt kręgowych. Ś. p. wicedyr. Sztolerman opracowywał naukowo ptaki brazylijskie ze zbioru Tad. Chrostowskiego, aż do chwili, gdy śmiertelna choroba w kwietniu 1928 r. położyła kres jego pracy.

Od 1.VII 1928 r. wydział zwierząt kręgowych uzyskał kustosza w osobie d-ra Wolskiego, (pod opiekę którego przeszedł również poddział skorupiaków — patrz wyżej). W wyniku remontu lokali muzealnych, dr. Wolski otrzymał pracownię, a zarazem pomieszczenie dla części naukowej zbiorów wydziału, w lokalu stanowiącym przedtem część mieszkania służbowego dyr. Wagnera. Główna praca d-ra Wolskiego polegała na przewizorycznym uporządkowaniu poddziału ryb, który—jeżeli pominąć najniezbędniejsze zabiegi konserwatorskie — nie był, wobec braku kustosza, poruszany od długiego szeregu lat. Wydzielone ze zbioru tego liczne okazy utworzyły „zbiór wystawowy“ ryb, który rozmieszczony został (w 13

odnowionych w tym celu szafach) częściowo na I piętrze obok klatki schodowej, częściowo w sąsiadującej z tem miejscem, a zamkniętej dotychczas dla publiczności, salce.

Nowo przyjęty do Muzeum i przydzielony do wydziału kręgowców pracownik niestały p. Janusz Nast dopomagał w powyżej wymienionej pracy d-rowsi Wolskiemu, zwłaszcza w zakresie sporządzenia etykietek oraz wystawowych ichtjologicznych mapek zoogeograficznych (25). Nadto porządkował zbiór nietoperzy, a w maju i czerwcu 1928 r. pełnił również czynności pomocnicze w wydziale owadów.

Prace konserwatorskie, porządkowanie, oznaczanie, etykietowanie i opracowywanie zbiorów we wszystkich wydziałach szły rażno naprzód.

7. Nabytki w zakresie zbiorów osiągały liczby 12800 okazów z pośród których:

2 okazy zakupiono,

2050 okazów zebrali przygodnie członkowie personelu

2471 okazów otrzymano w drodze wymiany duplikatów

8250 okazów " " darów.

a) Kupno: 1 ząb mamuta; 1 czaszka dzika afrykańskiego.

b) Zebrane przez personel:

Dr. W. Poliński: 250 okazów różnych bezkręgowców krajowych. zebranych przygodnie w lecie 1928 r.

Dr. T. Jaczewski: 50 okazów chrząszczy z pod Warszawy.

Dr. T. Wolski: 200 okazów ryb i 3 okazy ssaków.

Dr. J. Kremky: 200 okazów motyli i 98 chrząszczy i pluskwiaków krajowych.

P. M. Węgrzecki: 277 okazów pluskwiaków i 10 chrząszczy krajowych.

P. St. Feliksiak: 700 okazów ślimaków i innych bezkręgowców z pod Warszawy i Łodzi.

P. J. Nast: 150 okazów mięczaków, skorupiaków i ryb z Bałtyku Polskiego.

P. E. Sapiński: 34 okazy (18 gatunków) ptaków krajowych.

c) Wymiana duplikatów dała w wyniku nabytki następujące:

I. Wydział zwierząt bezkręgowych:

Dr. Wolfgang Adensamer (Wien): 6 gatunków (37 okazów) austriackich ślimaków wschodnio-alpejskich.

Dr. Carlo Alzona (Limbiate, Milano): 60 gatunków (500 okazów) ślimaków włoskich.

Dr. Tera van Benthem Jutting (Amsterdam): 23 gatunki (256 okazów) holenderskich mięczaków morskich, słodkowodnych i lądowych.

Dr. Gottfried Bollinger (Basel): 2 gatunki (8 okazów) ślimaków szwajcarskich.

Dr. Leo Eder (Basel): 10 gatunków (254 okazy) ślimaków szwajcarskich.

Dr. Aemilian Edlauer (Weidling bei Klosterneuburg) 37 gatunków (247 okazów) pliocenickich ślimaków austriackich,

Prof. Dr. O. Fuhrmann (Neuchâtel): 1 gat. (2 okazy) ślimaka z Grecji.

Dr. David Geyer (Stuttgart): 8 gatunków (189 ok.) ślimaków z Wirtembergji.

Dr. Paul Hesse (Unterwössen, Bayern): 6 gatunków (132 ok.) mięczaków afrykańskich i bałkańskich.

Dr. Franz Käufel (Wien): 8 gatunków i podgatunków (286 ok.) ślimaków wschodnio-alpejskich.

Dr. G. Mermod (Genève): 5 gatunków (47 ok.) ślimaków szwajcarskich.

Prof. Dr. Edward L. Niezabitowski (Poznań): 11 ok. ślimaków dyluwjalnych z Wielkopolski (*Belgrandia marginata polonica* — kotypy).

Harry Overton (Sutton Coldfield, Anglja): 11 gatunków (71 ok.) ślimaków angielskich.

Hans Schlesch (Köbenhavn): 16 gatunków (132 ok.) ślimaków duńskich, fińskich i węgierskich.

J. R. le B. Tomlin (St. Leonards on Sea, Anglja): 3 gatunki (85 ok.) ślimaków angielskich.

Dr. Wilhelm Wenz (Frankfurt a. M.): 12 gatunków (94 ok.) mioceńskich ślimaków zach.-niemieckich z Steinheim i in.

II. Wydział owadów.

Prof. H. S. Hungerford (Lawrence, Kansas U. S. A.) 2 gatunki (22 ok.) wiosłaków (*Corixidae*) północno-amerykańskich.

G. E. Hutchinson (Yale University, New Haven, Conn. U. S. A.): 30 gatunków (50 ok.) pluskwiaków wodnych południowo-afrykańskich.

Dr. O. Lundblad (Experimentalfältet, Szwecja): 2 gatunki (4 ok.) wiosłaków.

Naczelnik Wydziału Wiktor Solman: 50 okazów owadów z różnych części świata.

d) Dary.

I. Wydział zwierząt bezkręgowych.

Prof. Dr. Benedykt Dybowski (Lwów) i Prof. Dr. Jan Grochmalicki (Poznań) opracowane i nieopracowane zbiory mięczaków Bajkału, m. Kaspijskiego i Japońskiego (zebrał prof. Dybowski) i dorzecza m. Czarnego (zebrał prof. Grochmalicki), ogółem około 5000 ok., oraz zbiór klisz do prac malakozoologicznych obydwu autorów.

Antoni Jankowski: 12 gatunków (73 ok.) ślimaków z Babiej Góry.

Inż. Juljan Makólski: 11 gatunków (52 ok.) ślimaków z rz. Prypeci, zebranych w r. 1927.

Inż. Lucjan Paszkiewicz: 6 gatunków (13 ok.) małży morskich z Châtelailon (Charente Inf., France).

Prof. Dr. Jan Prüffer: 6 gatunków (37 ok.) ślimaków z dalmackiej wyspy Hvar (Lesina).

Dr. Jerzy Ruskowski: 66 ok. ślimaków i 18 innych bezkręgowców z Brazylii.

Doc. Jan Samsonowicz: 4 gatunki (105 ok.) ślimaków dyluwjalnych z okolic Ostroga na Wołyniu; 12 gatunków (190 ok.) ślimaków duńskich.

Ludwik Sawicki: 3 gatunki (31 ok.) ślimaków Iössowych z pow. Rówieńskiego.

Dyr. Szymon Tenenbaum: 1 gatunek ślimaka (20 ok.) ze Starego Otwocka; 23 gatunki (463 ok.) ślimaków z Pienin.

Inż. Józef Zaborski: 12 gatunków (249 ok.) ślimaków z Truskawca; 8 gatunków (160 ok.) równonogów (*Isopoda*); 10 gatunków (70 ok.) wijów (*Myriapoda*).

Wojśław Zaborski: próbka torfu ze ślimakami z nad jez. Borzymowskiego.

Z. Zajcówna (Wilno): 2 gatunki (50 ok.) ślimaków z Trok pod Wilnem.

Karol Karpowicz (Czombrów): 12 gatunków (163 ok.) ślimaków z woj. Nowogródzkiego.

Prof. Dr. Siniša Stanković: 25 gatunków (500 ok.) macedońskich ślimaków słodkowodnych, przeważnie typy i kotypy opracowanych przez d-ra Polińskiego nowych gatunków.

Dr. Tadeusz Wolski: 2 gatunki (70 ok.) ślimaków z zatoki Puckiej, zebranych w r. 1924.

Bezimiennie: *Gordius* sp. z pod Mińska Mazowieckiego.

Wszystkie powyższe okazy zebrane zostały przez ofiarodawców.

II. Wydział owadów.

Stanisław Adameczewski: 350 ok. motyli z Tatr polskich oraz 40 chrząszczy krajowych.

Dr. Aleksander Freyd: 32 ok. motyli z Peru.

Dr. Jerzy Jarocki: 60 ok. chrząszczy z Czarnohory.

Karol Karpowicz: (Czombrów): 300 ok. motyli z pow. Nowogródzkiego Marjan Masłowski: 1 motyl (*Nonagria typhae*) z okolic Zawiercia.

Czesław Pieniążek: 12 ok. owadów z Abisynji.

Dr. Jerzy Ruskowski: 6 gat. (37 ok.) pluskwiaków wodnych, 3 gat. piewików, 13 gat. motyli oraz 45 chrząszczy w São Paulo (Brazylja).

Prof. Stanisław Smreczyński (Kraków): 7 gat. (17 okazów) pluskwiaków krajowych.

Naczelnik Wydziału Wiktor Solman: 178 ok. pluskwiaków, 2 ok. piewików, 2 ok. szarańczaków i 1 chrząszcz z północnej Rodezji (Afryka południowa).

Dyr. Szymon Tenenbaum: 146 ok. pluskwiaków z Pienin i z Palestyny, 4 motyle z Pienin, 23 próbki z prostoskrzydłymi (*Orthoptera*), z Dembego Wielkiego i Tlenia, oraz 1 próbka z mrówkami z Grel (woj. Lubelskie).

Mieczysław Węgrzecki: 15 ok. motyli krajowych oraz 10 pluskwiaków z Charbina, zebranych przez ks. Wierzejskiego.

Stanisław Wiśniewski: 4 gatunki motyli z pow. Lidzkiego.

Inż. Józef Zaborski: 3 chrząszcze z Truskawca.

III. Wydział zwierząt kręgowych.

B. Daszkiewicz: 1 łuszcak południowo-amerykański.

J. Dębski: 20 okazów ryb z Prutu.

Janusz Domaniewski: 4 ok. ptaków krajowych.

Dr. Aleksander Freyd: 11 gadów z Peru.

Witold Kiltynowicz: 2 ptaki krajowe.

G. Krassowski: 1 kaczka płaskonos.

Muzeum Tatrzańskie: 1 szkielet niedźwiedzia kameczackiego.

Warszawski Ogród Zoologiczny: 1 gat. z rodz. *Viverridae*, 3 małpy, 1 niedźwiedź, 1 lampart, 1 daniel, 3 bażanty, 1 gęś afryk., 1 papuga, 1 kaczka i 3 pingwiny.

M. Pągowski: 1 małpa.

Cz. Odrowąż Pieniążek: 1 pies, 1 szakal, rogi antylopy, 1 małpa, 1 czaszka świni z Abisynji.

Inż. Feliks Próchnicki: kości ssaków wykopane z gliny w Warszawie.

Dr. Adolf Rzański: część szczęki mamuta.

Dr. Jerzy Ruskowski: 11 gadów i płazów oraz 5 okazów ryb z Brazylii.

Bronisław Sowiński: 50 ok. ryb tropikalnych.

Zakład Anatomji Opis. Zwierz. Dom. Weterynar. U. W.: 1 szkielet sarny.

Firma: „Zoologja”: 2 małpy, 2 papugi, 30 ok. ryb tropikalnych.

7. Biblioteka i jej nabytki. Katalog kartkowy sporządzony został w tych wszystkich działach biblioteki, które go jeszcze nie posiadały, tak, że obecnie cała biblioteka Muzeum jest nie tylko zinwentaryzowana ale i skatalogowana.

Do inwentarza i do katalogu kartkowego zapisano 1839 nowych numerów (№№ 13955 — 15793) t. j. o 117 więcej niż w roku 1927. Z liczby powyższej otrzymano:

w drodze kupna	129 (o 188 mniej niż w r. 1927)
„ „ wymiany wydawnictw 708 („ 31 więcej „ „ 1927)	
„ „ „ duplikatów . 216 („ 192 „ „ „ „)	
„ „ darów	786 („ 82 „ „ „ „)

Dary złożyli: pp. † Dr. A. J. Wagner 223, † J. Sztolcman 164, Dr. A. Lande 132, Dr. T. Jaczewski 85, Departament Nauki i Szkół Wyższych Min. W. R. i O. P. 36, Archiwum Oświecenia Publicznego 33, Dr. W. Poliński 23, Dr. T. Wolski 16, Prof. Dr. T. Vieweger 13, Dr. K. Strawiński 10. Mniej niż po 10: Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, Kasa im. Mianowskiego, Polskie Tow. Anatomiczno-Zoologiczne, Reichszentralst. f. Pelztierzucht (Wien), Redakcja „Poradnika dla Samouków“, oraz pp.: Mc Atee i Malloch (Washington), J. Domaniewski (Zakopane), Prof. B. Dybowski (Lwów), E. Eisenberg-Hamburg, Dr. J. Fudakowski (Kraków), Dr. St. Gartkiewicz, K. Głuchowski, Prof. Dr. J. Grochmalicki (Poznań), Z. Koźmiński (Wigry), Dr. A. Krasucki (Lwów), Dr. J. Kremky, Z. Kulwieciówna, St. Małkowski, St. Markowski, Dyr. St. Michalski, Prof. Dr. W. Roszkowski, Dr. J. Ruskowski (Poznań), M. Schlott (Wrocław), Dr. K. Simm (Cieszyn), Prof. Dr. L. Sitowski (Poznań), Dr. P. Słonimski, Dr. E. Stenz (Gdynia), Dr. J. Żabiński.

8. Wydawnictwa. Wydano 3-ci zeszyt „Podręcznika do zbierania“, (wydanie 2-gie), oraz 4-ty zeszyt VI tomu i I-szy zeszyt tomu VII „Prac“, noszących począwszy od tego tomu nazwę „Prac Państwowego Muzeum

Zoologicznego“; ogółem 258 stron druku, 5 rys. tekst. i 17 tablic. Trzy dalsze zeszyty „Prac“ miały zawierać prace ś. p. dyr. Wagnera i ś. p. wicedyr. Sztolcmana. Redakcję „Prac P. M. Z.“ prowadził w dalszym ciągu dr. W. Poliński, co począwszy od 1-go zeszytu VII tomu uwidoczniło w nagłówku wydawnictwa.

9. Uwagi dotyczące czynności personelu. Oprócz zwykłych czynności urzędowych:

Dyr. Wagner i wicedyr. Sztolcman pełnili nadal aż do kwietnia szereg czynności, wchodzących w zakres pracy naukowej i konserwatorskiej, w poddziale mięczaków oraz poddziale ptaków; dr. Poliński czynności redaktorskie i bibliotekarskie; dr. Jaczewski prowadził wymianę wydawnictw, a nadto przy pomocy st. woźnego Poborezyka kontrolę frekwencji zwiedzających Muzeum; dr. Kremky prowadził, czasowo przy pomocy p. Nasta, biblioteczny katalog kartkowy, z wyjątkiem biblioteki poddziału mięczaków, do której katalog sporządzony został przez p. Feliksia; p. Kulewska pomagała przy preparowaniu owadów.

Począwszy od 1 maja 1928 r. t. j. od śmierci wicedyr. Sztolcmana i wyjazdu dyr. Wagnera na urlop do Austrii, czynności dyrektora pełnił zastępczo dr. Poliński.

10. Działalność naukowa i dydaktyczna członków personelu.

a) Publikacje.

Dr. A. J. Wagner: Studien zur Molluskenfauna der Balkanhalbinsel mit besonderer Berücksichtigung Bulgariens und Thraziens, nebst monographischer Bearbeitung einzelner Gruppen. Prace Zool. P. P. Muzeum Przyr., VI, 4 (1927), Warszawa.

J. Sztolcman: Nad Nilem Niebieskim, wyd. II, Warszawa 1928 r. Nadto kilka artykułów w „Loweu Polskim“, 1928.

Dr. W. Poliński: Rozprawy naukowe:

- 1) On *Pirostoma dubia cravenensis* Tayl., its affinities and its geographical origin. The Journal of Conchology, vol. XVIII (1928), London-Manchester.
- 2) Znaczenie zoogeograficzne mięczaków Polski i konieczność ochrony ich zespołów. Ochrona przyrody, VII, 1928, Kraków.
Artykuły:
- 3) X Międzynarodowy Kongres Zoologiczny w Budapeszcie i wrażenia z ośrodków naukowych Węgier. Wszechświat, 1928, Warszawa.
- 4) Dr. Antoni J. Wagner i jego działalność naukowa. Wszechświat, 1928, Warszawa.
Nadto: wspomnienie pośmiertne o dyr. Wagnerze w „Kurjerze Warszawskim“ z dn. 16.VI.1928.

[W druku: 3 prace naukowe w czasopismach zagranicznych, 1 — w polskim].

Dr. T. Jaczewski: Rozprawy naukowe:

- 1) Bemerkungen über die geographische Verbreitung der Corixiden. Prace P. M. Z., VII, (1928) Warszawa.
Artykuły:
- 2) Dział Zoologiczny. (W książce zbiorowej p. t.: „Muzea Regionalne“, Warszawa 1928).
- 3) Na piątą rocznicę śmierci Tadeusza Chrostowskiego. Morze, Warszawa 1928.
- 4) Jan Sztolcman, wspomnienie pośmiertne. Ibidem.
- 5) Nowe możliwości dla polskich badań przyrodniczych w związku z rozwojem naszej żeglugi. Ibidem.
Nadto recenzja zoologiczna w czasop. „Wszechświat“ 1928.

Dr. T. Wolski: Rozprawy naukowe:

- 1) Materiały do fauny wioślarek (*Cladocera*) Polesia. Arch. Hydr. i Ryb. T. II Nr. 3/4.
Sprawozdania:
- 2) Bericht über einen zoologischen Ausflug nach Mexico. (wspólnie z S. Tenenbaumem). Prace P. M. Z. VII, 1, 1928.
Nadto kilkadziesiąt małych artykułów z zakresu zoologii i biologii w encyklopedji „Ultima Thule“.

b) Wycieczki i badania w terenie.

Badania zoologiczne, które prowadzić miał dr. Poliński w Rumunii w lipcu i sierpniu, nie doszły do skutku z powodu sytuacji w Muzeum, wytworzonej przez śmierć wicedyrektora i dyrektora. Dr. Poliński odbył kilka doraźnych wycieczek faunistycznych do Radziwiłowa.

Również i dr. Jaczewski, dr. Kremky i dr. Wolski oraz pp. Feliksiak i Węgrzecki zbierali jedynie przygodnie materiał faunistyczny, zwłaszcza owady i ryby, dla Muzeum w okolicach Warszawy.

Dwutygodniową (6-18.X) wycieczkę odbył p. Nast nad Bałtyk w celu nawiązania kontaktu z instytucjami badawczymi i rybackimi na terenie Pomorza i W. M. Gdańska, oraz w celu zebrania materiału faunistycznego z zakresu ryb i niektórych bezkręgowców przybrzeżnych.

Siedmiodniową wycieczkę faunistyczną na Polesie i 10-dniową w Beskidy środkowe odbył p. M. Węgrzecki.

c) Udział w zjazdach.

Dr. T. Jaczewski zgłosił w charakterze przedstawiciela Muzeum udział swój w IV Międzynarodowym Kongresie Entomologicznym w m. Ithaca, N. Y., U. S. A., na który jednak udać się osobiście nie mógł w związku z okolicznościami wymienionymi w punkcie 10-b.

d) Działalność pozamuzealna.

Wicedyr. Sztolcman wykladał w dalszym ciągu w Szkole Głównej Gosp. Wiejskiego „Lowiectwo“. Redagował czasopismo fachowe „Łowiec Polski“. Był członkiem Państw. Rady Ochrony Przyrody. Powołany został na współpracownika świeżo utworzonej Komisji Geograficznej Pol. Akad. Umiej. w Krakowie.

Dr. W. Poliński, jako docent Szkoły Gł. Gosp. W. w dalszym ciągu prowadził wykłady i ćwiczenia z „Zoologii leśnej“. Powołany został na współpracownika Komisji Geograficznej Pol. Ak. Um. w Krakowie.

Dr. T. Wolski był przewodniczącym Oddziału Warsz. Komisji Fizjograficznej Pol. Ak. Um., oraz przewodniczącym Sekcji Zoologicznej tegoż Oddziału.

Dr. J. Kremky był sekretarzem Oddziału Warsz. Komisji Fizjograficznej Pol. Ak. Um., oraz sekretarzem Sekcji Zoologicznej tegoż Oddziału

e) Stosunki z uczonymi i instytucjami naukowymi rozwijały się coraz znacznie, znajdując swój wyraz, między innymi, w wzmózonej działalności wymiany materiałów naukowych (por. p. 6-e).

Ś. p. dyr. Wagner ukończył opracowanie powierzonego mu przez Król. Muzeum w Sofji zbioru malakozoologicznego (publikacja p. 10-a)

Dr. W. Poliński opracowywał niezwykle cenne materiały malakozoologiczne słodkowodne macedońskie, zebrane i powierzone d-rowsi Polińskiemu przez d-ra S. Stankovića (Uniw. w Belgradzie); wyniki opublikowane będą przez serbską Akademię Umiejętności, rękopis przesłany do druku; większość zbiorów wspomnianych przechodzi na własność Muzeum (por. p. 6-d).

Opracował również, na propozycję p. J. Polańskiego, kustosa oddziału Przyrodniczego Muzeum Tow. Im. Szewczenki we Lwowie, część zbioru dyluwjalnych ślimaków podolskich, należących do owego Muzeum.

Dr. T. Jaczewski otrzymał do opracowania cały zbiór pluskwiaków wodnych z Państw. Muzeum Zoologicznego w Hamburgu, a także dalsze materiały z grupy pluskwiaków wodnych indyjskich i afrykańskich z Imp. Bureau of Entomology w Londynie, oraz amerykańskie gatunki z rodz. *Mesovelina* z British Museum i Narodowego Muzeum Węgierskiego w Budapeszcie.

Nie wymieniono tu bardzo licznych okazów i materiałów naukowych, otrzymanych na życzenie członków personelu Muzeum do opracowania od różnych badaczy i instytucji zagranicznych i krajowych; ze znaczną liczbą tych badaczy (z górą 100) personel pozostawał w stałym listowym kontakcie naukowym, nie icząc zwykłych stosunków wymiany publikacji i korespondencji.

11. Pracownicy naukowcy z poza Muzeum. Dr. Hieronim Jawłowski (Wilno) opracowywał—na miejscu w Muzeum lub w Wilnie—muzealne zbiory wjów krajowych zarówno niżowych jak karpackich; opis nowego podrodzaju i gatunku podany został w zesz. 2-3 VII t. „Prac“.

P. A. Kreczmer, kustosz Muzeum Przem. i Roln, oraz p. M. Maślowski stud. Politechniki w dalszym ciągu współpracowali z dr. Kremkym przy porządkowaniu krajowego zbioru motyli. Przy preparowaniu motyli pomocny był p. S. Adamczewski.

Dr. W. L. McAtee i J. R. Malloch (Bureau of Biol. Survey, Dep. of Agric., Washington, D. C., U. S. A.) opracowali pluskwiaki z podrodziny *Thyreocorinae*, zebrane przez Polską Wyprawę Zoologiczną do Brazylii (wyniki patrz: „Prace Państw. Muzeum Zoolog.“ t. VII, str. 32-44).

Dr. W. Horn (Berlin - Dahlem) oznaczył i odesłał cały materiał Muzeum z rodz. *Cicindelidae*.

Ponadto korzystali doraźnie z biblioteki, zbiorów i informacji personelu rozmaici pracownicy naukowcy, pedagodzy, rysownicy oraz szereg instytucyj warszawskich i zamiejscowych.

12. Frekwencja publiczności i szkół. W roku sprawozdawczym Muzeum było otwarte dla publiczności ogółem 100 dni. Muzeum zwiedziło 56254 osób, w tem 422 wycieczki szkolne i inne o łącznej ilości 12947 uczestników. Dość znaczny spadek frekwencji szerszych kół publiczności niedzielnej (nie szkół) w Muzeum, w porównaniu z rokiem ubiegłym, tłumaczy się otwarciem w Warszawie Ogrodu Zoologicznego, stanowiącego atrakcyjną nowość.

Na poszczególne miesiące roku przypadały następujące ilości zwiedzających:

I: 6825	VII: 5988
II: 5118	VIII: 3863
III: 4388	IX: 4566
IV: 4595	X: 4572
V: 4205	XI: 3942
VI: 3529	XII: 4663

Z pośród wycieczek zamiejscowych wymienić można, między innymi, wycieczki przybyłe z następujących okolic kraju: Dubno (woj. Wołyńskie), Szczuczyn Lidzki, Postawy (woj. Wileńskie), Działdowo, Chojnice i t. d.; nadto wycieczka zbiorowa dzieci z Górnego Śląska, wycieczka polaków z Westfalji i Nadrenji, wycieczka młodzieży z pow. Włodzimierskiego na Wołyniu i wycieczka nauczycieli z Kuratorjum lwowskiego.

Z pośród badaczy zagranicznych zwiedzili Muzeum (korzystając częściowo ze zbiorów i biblioteki) ornitologowie angielscy dr. Z. Sanford i H. Molineux.

13. Konferencje personelu naukowego odbywały się podobnie jak w r. 1927.

14. Wymiana wydawnictw. W dniu 1 stycznia 1928 r. Muzeum prowadziło wymianę wydawnictw z 311 instytucjami i towarzystwami, w tem 54 krajowemi.

W ciągu roku 1928 Muzeum nawiązało wymianę wydawnictw z następującymi instytucjami i towarzystwami naukowymi:

1. Aleksandrowsk, Murmanskaja Biologičeskaja Stancija.
2. Askanija Nova, Derżawnyj Stepovyj Zapovidnyk „Capli“.
3. Brisbane, The Royal Society of Queensland.
4. Budapest, Királyi Magyar Természettudományi Társulat.
5. Canton, „Lingnan Science Journal“, Lingnan University.
6. Charkiv, Landwirtschaftliches Institut.
7. „ Charkivskoje Towarystvo Doslidnykiv Pryrody.
8. Chicago, Ill., „Coleopterological Contributions“.
9. Claremont, Cal., Department of Zoology, Pomona College.
10. Freiburg i Br., Badische Entomologische Vereinigung.

11. Gorki, Gelehrte Gesellschaft zur Erforschung Weissrutheniens.
12. „ Belarуска Dzjaržauna Akademija Selskaja Gaspadarki.
13. Honolulu, Hawaii, The Hawaiian Entomological Society.
14. Irkutsk, Biologo-Geografičeskij Naučno-Issledovatielskij Institut pri Gosudarstviennom Irkutskom Univiersitietie.
15. Irkutsk, Vostočno-Sibirskij Otdiel Gos. Russk. Geografičeskogo Obščestva.
16. Kazań, Bibliotieka Kazanskogo Gosudarstviennogo Univiersitietia.
17. Kazań, Kazanskij Institut Sielskogo Choziajstva i Lesovodstva.
18. Kyiv, Kyivský Silsko-Gospodarsky Instytut.
19. „ Biologische Dnjepr-Station.
20. „ Laboratoire de Biologie, Université.
21. „ Zoologičnyj Muzej Ukrainskoj Akademii Nauk.
22. Kingston, „The Jamaica Naturalist“.
23. Katowice, Muzeum Śląskio.
24. Krasnodar, Kubano-Černomorskij Naučno-Issledovatielskij Institut.
25. Kyoto, Department of Science, Kyoto Imperial University.
26. Leningrad, Bibliotieka Lesnogo Instituta.
27. „ Gosudarstviennoe Russkoje Paleontologičeskoje Obščestvo.
28. Lima, Biblioteca de la Sociedad Geológica del Perú.
29. Lwów, Naukowe Towarzystwo im. Szewczenki.
30. Middelburg, Zeeuwseh Genootschap der Wetenschappen.
31. Minusinsk, Gosudarstviennij Muzej imieni N. M. Martjanova.
32. Moskva, Association des Zoologues, Anatomistes et Histologues.
33. Moskva, Laboratorija Ekspierimentalnoj Biologii Zooparka.
34. „ Naučno-Issledovatielskij Institut Zoologii pri I-om M. G. U.
35. Moskva, Redaction de la „Revue Zoologique Russe“.
36. „ Vsierossijskoje Obščestvo Ochrany Prirody.
37. Novosibirsk, Krajevaja Stancija Zaščity Rastienij.
38. Penza, Penzienskoje Obščestwo Liubitieliej Jestiestvoznanija.
39. Pietiergof, Jestiestvienno-Naučnyj Institut.
40. Praha, Československá Společnost Entomologická.
41. „ Československé Zemědělské Museum.
42. „ Deutscher Naturwissenschaftlich-Medizinischer Verein für Böhmen „Lotos“.
43. Rio de Janeiro, Escola Superior de Agricultura e Medicina Veterinaria.
44. Saratov, Saratovskij Gosud. Oblastnoj Muzej.
45. „ Saratovskoje Obščestwo Jestiestvoispytatielej.
46. Semipałatinsk, Semipałatinskij Otdiel Gosudarstviennogo Geografičeskogo Obščestva.

47. Taihoku, The Natural History Society of Formosa.
48. Taškent, Sriednie-Aziatskij Gosudarstwiennyj Univiersitiet.
49. Tokyo, „The Japanese Journal of Zoology“.
50. Tomsk, Biblioteka Gosudarstviennogo Univiersitieta.
51. Władiwostok, Władiwostokskij Otdiel Gos. Gieografičeskogo Obščestva.
52. Voronież, Naučno-Issliedovatielskij Institut pri Gos. Univiersitietie.
53. Voronież, Obščestvo Jestiestvoispytatieliej pri Voronieżskom Gos. Univiersitietie.
54. Warszawa, Redakcja „Przeglądu Rybackiego“.
55. Zagreb, Jugoslavska Akademija Znanosti i Umjetnosti.

Przerwano wymianę wydawnictw w ciągu roku sprawozdawczego z następującymi instytucjami:

1. Warszawa; Redakcja „Akwarjum i Terrarjum“, z dn. 14 sierpnia 1928 r., wobec zawieszenia tego czasopisma;
2. Warszawa, Zakład Geograficzny Uniwersytetu Warszawskiego, z dn. 26 maja 1928 r. (wobec odmowy dalszej wymiany ze strony kierownika Zakładu);
3. Washington, D. C., U. S. Geological Survey, z dn. 23 października 1928 r., wobec niegromadzenia przez tę instytucję literatury zoologicznej.

W wyniku zmian powyższych, w dniu 31 grudnia 1928 r. ogólna liczba instytucyj, z którymi Państwowe Muzeum Zoologiczne prowadziło wymianę wydawnictw, wynosiła 363, w czem 55 krajowych.

Dr. Wł. Poliński.

p. o. dyrektora P. Muz. Zool.